

Aandacht voor emancipatie en diversiteit in de provincie

tips voor provinciale bestuurders

FEMNET

Colofon:

FemNet: Feministisch Netwerk GroenLinks, 2011

Auteurs: Hanneke Felten & Anna Honigh

In nauwe samenwerking met: bestuursleden FemNet 2010 & 2011 (Greetje Bijl, Margreet de Boer, Sezgin Cihangir, Hann van Schendel, Geerte Slappendel, Petra Snelders)

Redactie: Hann van Schendel

Speciale dank aan: STAMM, Elan, PJ Partners en Partoer.

FemNet, 2011

Voorwoord

Emancipatie is een overstijgend thema, dat raakt aan verschillende beleidsterreinen van de provincie. In deze folder voor GroenLinksers die actief zijn in de provincie, gaan we in op wat aandacht voor emancipatie inhoudt. Ook geven we concrete tips over hoe je hiermee op provinciaal niveau aan de slag kunt.

Veel plezier ermee!

FemNet

P.S. Dit document zal regelmatig worden ge-update. Mocht je aanvullingen of verbeteringen hebben, mail dan gerust naar femnet@groenlinks.nl. Ook voor andere vragen of opmerkingen kun je contact opnemen via dit e-mailadres.

Waarom aandacht voor emancipatie?

Als GroenLinksers willen we toe naar een ontspannen samenleving met stabiele sociale verhoudingen en een rechtvaardige inkomensverdeling, waarbij iedereen de kans heeft om werk, zorgtaken, scholing en vrije tijd te combineren. Het gaat om een pluriforme samenleving waarin iedereen in gelijke mate en in zo groot mogelijke vrijheid kan deelnemen.

Zover is het nog lang niet. Gender (seks) blijkt nog steeds belangrijke voorspeller van je inkomen en je carrière, maar ook van je mobiliteit, je vrije tijd, de beschikking over je eigen lijf en de tijd en ruimte die heb je hebt voor het bieden van zorg aan anderen. Ook andere factoren zijn hierbij nog steeds bepalend; denk aan etnische afkomst, leeftijd, seksuele voorkeur, levensbeschouwing en handicap. Kortom, we krijgen nog lang niet allemaal dezelfde kansen, simpelweg door je seks en andere *diversiteitsfactoren*. Dit betekent dat aandacht voor emancipatie en diversiteit nog steeds noodzakelijk is. Uiteindelijk willen we immers dat zelfontplooiing en individuele vrijheid voor iedereen mogelijk zijn.

Wist je dat...?

*Emancipatie en diversiteit door het congres gekozen is als de tweede prioriteit van GroenLinks?
Na groen, is het dus onze eerste focus!*

Voorbeelden van knelpunten m.b.t. emancipatie

- Het eigen inkomen van vrouwen is aanzienlijk lager dan dat van mannen. In 2007 ontvingen vrouwen 56 procent van wat mannen kregen. Dat is evenveel als in 2003. De inkomensverschillen tussen mannen en vrouwen zijn de afgelopen jaren niet kleiner geworden, aldus het CBS (2009).
- Vrouwen besteden per week gemiddeld 29 uur aan het huishouden en zorg voor de kinderen, mannen doen dat gemiddeld 14 uur per week, volgens het CBS. Zeven van de tien vrouwen werken in deeltijd, terwijl slechts 15 procent van de mannen een deeltijd baan (12- 35 uur per week) heeft. Vrouwen bouwen hierdoor gemiddeld gezien minder pensioen op dan mannen en hebben inkomensverlies bij scheiding. Meer dan zes van de tien mannen willen graag minder werken en meer tijd besteden aan de opvoeding van hun kinderen (Papa Plus).
- Huiselijk geweld is de meest omvangrijke vorm van geweld in onze samenleving. Bij huiselijk geweld is seks een belangrijke factor: zo is het grootste gedeelte van de slachtoffers vrouw, en het grootste gedeelte van de plegers man (Movisie, 2009).
- In verschillende media, met name media gericht op jongeren, zijn sekstereotiepe beelden dominant. Deze beelden bevestigen de al bestaande ideeën van veel jongeren: veel jongeren geven blijk van stereotiepe beelden ten aanzien van meisjes, jongens en seksualiteit. Zo wordt er veelal gedacht dat jongens altijd seks willen met meisjes en geen grenzen kennen (Felten et al., 2009)
- In 2001 legden mannen per dag gemiddeld 14 kilometer meer af op straat, fiets- en voetpad dan vrouwen. Kijken we alleen naar het autogebruik, dan leggen mannen zelfs bijna 17

kilometer meer per dag af dan vrouwen (CBS, 2002). Vrouwen worden wel steeds 'mobielier'; ze reizen steeds meer met de auto of het openbaar vervoer omdat ze steeds meer buitenshuis gaan werken (SWOV,2005). Allochtone vrouwen maken relatief veel gebruik van het openbaar vervoer, omdat zij gemiddeld minder vaak een auto hebben en minder de fiets gebruiken (Kenniscentrum voor mobiliteit, 2008).

- Zo'n 2,6 miljoen mensen zorgen meer dan acht uur per week of langer dan drie maanden voor iemand in hun omgeving. Het merendeel van de mantelzorgers is vrouw (Centrum mantelzorg). Steeds vaker wordt mantelzorg gecombineerd met betaalde arbeid. Nu is 1 op de 8 werknemers mantelzorger, het wordt 1 op de 4 (Rond Mantelzorg). Het blijkt dat mannelijke mantelzorgers vanwege hun aandeel in het gezinsinkomen, vaak zo lang mogelijk fulltime blijven werken, in tegenstelling tot vrouwen die meer geneigd zijn om korter te gaan werken wegens intensieve mantelzorg (Expertisecentrum Mantelzorg).

Beleidsontwikkeling

Om knelpunten in de provincie doelgericht aan te pakken, kan er voor worden gekozen om emancipatie- en diversiteitsbeleid op te zetten. Bij het ontwikkelen van zo'n beleid is het van belang om heldere doelen te stellen. De volgende stappen kunnen hierbij helpen.

1. Breng de situatie in kaart

Bijvoorbeeld:

- Hoe staat het met de (arbeids)participatie van vrouwen in de provincie? Welke vrouwen staan nog aan de zijlijn?
- In welke mate zijn vrouwen en mannen (denk ook aan verschillen in etniciteit) actief in het vrijwilligerswerk? In hoeverre is er sprake van een evenredige vertegenwoordiging van vrouwen en mannen in de bestuurlijke functies van het vrijwilligerswerk?
- Welke effectieve programma's in de provincie zijn gericht op het verminderen van huiselijk en/of seksueel geweld?
- Welke behoeften hebben mannen en jongens om (later) zorg en arbeid beter te kunnen combineren?
- In hoeverre komen weerbaarheidsprogramma's en voorlichting m.b.t. seksualiteit (denk ook aan loverboys) zowel ten goede aan meisjes als aan jongens?
- Hoe staat het met de deelname aan sport van meiden uit gezinnen met een laag inkomen?
- In hoeverre is er een evenredige vertegenwoordiging van vrouwen en mannen, allochtonen autochtonen binnen cliëntenpanels in de zorg, patiëntenorganisaties, WMO- raden, jeugd- en jongerenraden en OV- klantenpanels?
- In hoeverre komt het geld dat wordt besteed aan mobiliteit zowel ten goede aan mannen als aan vrouwen?
- Hebben alle vrouwen feitelijk toegang tot voorzieningen op het gebied van (gezondheids)zorg, welzijn en onderwijs? Ook vrouwen in landelijke gebieden (let op voldoende openbaar vervoer), vrouwen met een laag inkomen (let op financiële drempels) en / of vrouwen uit etnische of culturele minderheden (let op culturele barrières)?

2. Indiceer de knelpunten en de kansen

Bijvoorbeeld:

Wat zijn de belemmerende factoren voor vrouwen om actief te worden als vrijwilliger of op de arbeidsmarkt? En wat zijn de bevorderende factoren? Welke van deze factoren zijn te beïnvloeden door de provincie? Waar liggen de kansen voor nieuw beleid?

3. Kies je doelen en monitor ze

Zorg voor concrete doelen. Hang daar indien mogelijk cijfers aan, zodat de doelen gemonitord kunnen worden en het effect van het beleid in kaart kan worden gebracht.

Beleidsterreinen

Bij het ontwikkelen van regulier beleid wordt niet altijd rekening gehouden met de verschillende effecten ervan op mannen en vrouwen. Daarom kan het doorlichten van bestaande beleidsmaatregelen vanuit genderperspectief (ook wel *gender mainstreaming* genoemd) nieuwe inzichten en kansen bieden. Juist het overkoepelende karakter van emancipatie maakt het mogelijk om het thema in verschillende beleidsterreinen op te nemen.

Hieronder vind je een aantal voorbeelden van hoe aandacht voor emancipatie binnen de verschillende beleidsterreinen kan worden vormgegeven.

Verkeer en vervoer

- **Zorg voor wegen en fietspaden**
Weinig vrouwen fietsen of lopen 's nachts zonder enige aarzeling door donkere steegjes. Goed verlichte wegen en fietspaden zorgen ervoor dat vrouwen en meisjes zich 's avonds veiliger voelen op straat. Het maakt het ook voor jongeren minder aantrekkelijk om die plek samen te scholen.
- **Openbaar vervoer**
Goed openbaar vervoer is voor iedereen belangrijk. Omdat (allochtone) vrouwen relatief vaker afhankelijker zijn van het openbaar vervoer, is het van belang oog voor te hebben voor de effecten van openbaar vervoersbeleid op verschillende vrouwen. Het gaat zowel om voldoende bereikbaarheid (ook op het platteland) als om kwaliteit. Voelen vrouwen en meisjes zich veilig (ook in de avonduren) in het openbaar? Welke maatregelen zorgen ervoor dat verschillende vrouwen zich meer op hun gemak voelen in het openbaar vervoer? Soms kan het gaan om relatief simpele maatregelen, zoals meer verlichting en schonere bussen.
Uiteraard gaat het niet alleen om vrouwen. Wanneer er wordt gewerkt aan stimuleringsbeleid voor het gebruik van openbaar vervoer, is het goed om stil te staan bij de vraag op welke manier mannen juist kunnen worden aangemoedigd tot het vaker laten staan van de auto en het kiezen voor trein, bus of tram.

Ruimtelijke ordening en milieu

- De manier waarop steden en dorpen zijn ontwikkeld, is sterk bepalend voor de wijze waarop vrouwen hun leven inrichten en voor de vraag of zij (en hun partners) arbeid en zorgen kunnen combineren. Zijn er bijvoorbeeld scholen en winkels in de buurt van huis en/of werk? Ligt het kinderopvangcentrum in de buurt? Bij de ontwikkeling van plannen is het van belang om met dergelijke vraagstukken rekening te houden.
- Provincies kunnen levensloopbestendige woningbouw stimuleren, met huizen waarin een eigen bedrijf kan worden gecombineerd met zorg voor een gezin en waar meerdere generaties in kunnen wonen. Op die manier wordt mantelzorg bovendien mogelijk/ makkelijker.

Jeugdbeleid

- **Kennismakelaar**
Verschillende provincies hebben de rol van kennismakelaar op zich genomen als het gaat om jeugdbeleid. Deze rol biedt de mogelijkheid om gemeenten ook specifiek inzicht te bieden in knelpunten en voortgang op het gebied van emancipatie van meisjes en jongens van verschillende etnische achtergronden.
Ook kan de provincie informatie beschikbaar stellen om thema's rondom emancipatie en diversiteit te verwerken in media- en cultuureducatie voor jongeren

- Politieke jongerenparticipatie
De provincie kan politieke betrokkenheid en participatie stimuleren onder jongens en meisjes met verschillende achtergronden, onder meer d.m.v. heldere communicatie die verschillende doelgroepen aanspreekt en door het werven van een diverse pool aan stagiaires.
- Jeugdzorg
Zolang de jeugdzorg onder de provincies valt, hebben zij de taak om hier goed op toe te zien. Aandacht voor verschillen in sekse en etniciteit kunnen hieraan een belangrijke bijdrage leveren. Dit kan de provincie onder andere doen door:
 - Aandacht voor diversiteit in zowel sekse, cultuur als seksuele voorkeur.
 - Een kwaliteitscriterium benoemen voor goede jeugdzorg.
 - Voldoende budget beschikbaar stellen voor bijscholing op het terrein van emancipatie en diversiteit. Denk bijvoorbeeld aan scholing op het terrein van aanpak huiselijk geweld, seksueel geweld, eengerelateerd geweld, jeugdprostitutie, maar ook sekse- en cultuurspecifieke hulpverlening.

Kunst en cultuur

Bij de subsidiering van culturele activiteiten, kan ervoor worden gekozen om juist die culturele activiteiten te subsidiëren die een meerwaarde hebben op emancipatiegebied. Denk aan:

- Wie maakt de kunst of organiseert de culturele activiteiten? Komen de subsidies zowel ten goede aan vrouwen als mannen van verschillende etnische afkomsten?
- Wie bereiken de kunst/culturele activiteiten? Zijn de subsidies zowel gericht op vrouwen als op mannen van verschillende etnische afkomsten?
- Wat is het doel van de culturele activiteit? Zijn er ook subsidies gericht op het vergroten van de emancipatie?

Ook kan de provincie ervoor kiezen om bij lopende projecten te adviseren over hoe emancipatie aan een project gekoppeld kan worden. Denk bijvoorbeeld aan Cultuurhuizen, cultuur historisch beleid en cultureel erfgoed (wordt cultureel erfgoed dat is gelinkt aan vrouwen en minderheden in Nederland ook voldoende in ogenschouw genomen?)

Werk en participatie

Het aandeel vrouwen in openbaar bestuur en hogere managementfuncties blijft aandacht behoeven in Nederland. De regering heeft de afgelopen jaren gestreefd naar een evenredige vertegenwoordiging van vrouwen en allochtonen in besluitvormende posities. Ook de provincies kunnen op dit gebied een bijdrage leveren.

- Er kan worden gestreefd naar meer diversiteit in eigen gelederen. Bijvoorbeeld door nieuwe wervings- en communicatiekanalen aan te boren en expertisebureaus op dit gebied in te schakelen.
- Het stimuleren van innovatie, samenwerking en kennisuitwisseling tussen lokale overheden, het bedrijfsleven, universiteiten en expertisecentra op het terrein van maatschappelijk verantwoord werkgeverschap en diversiteitsbeleid om tot een vernieuwende en integrale aanpak te komen.
- Het creëren van de juiste randvoorwaarden die arbeidsdeelname bevorderen onder verschillende groepen vrouwen, zoals het verbeteren van de combinatie van arbeid en (mantel)zorg, aandacht voor de arbeidspositie van kwetsbare groepen (oudere vrouwen, vrouwen die de Nederlandse taal minder goed beheersen, lageropgeleiden, arbeidsgehandicapten), gelijke beloning, etc.
- Kennis van de effecten die de toenemende vergrijzing heeft op vrouwen. Vooral vrouwen die te maken hebben met mindere mobiliteit en/of lage financiële zelfredzaamheid zullen onevenredig hard worden getroffen door bezuinigen op sociale (ouderen)voorzieningen, bijvoorbeeld bij bezuinigingen op de AWBZ/WMO. Denk aan gevolgen als verschraling van voorzieningen op het platteland, eenzaamheid en feminisering van armoede.

Subsidie

Een van de belangrijkste instrumenten van de provincie om emancipatie en aandacht voor diversiteit te stimuleren, is door middel van het bieden van subsidie. Dit kan op verschillende manieren:

- Subsidie te bieden aan steunorganisaties binnen de eigen provincie. Het gaan om CMO's en een aantal emancipatiecentra. Deze organisaties hebben vaak jarenlange ervaring en kennis opgebouwd met het stimuleren van emancipatie en het creëren van aandacht voor diversiteit in de provincie. Op www.cmnet.nl vindt je een overzicht van alle CMO's.
- Een subsidieregeling in het leven roepen gericht op het bevorderen van emancipatie en/of aandacht voor diversiteit. Van belang is dat verschillende organisaties hier een aanvraag voor kunnen indienen en dat deze aanvragen goed worden bekeken. Samenwerking tussen organisaties in verschillende gemeenten kan een van de criteria zijn, om zo te zorgen voor goede kennisdeling tussen de verschillende gemeenten. Het uitvoeren van een genderbudgetanalyse kan zichtbaar maken of de subsidiëring de juiste groepen en effecten bereikt.

Femke Halsema : "Mijn stelling is dat het met veel vrouwen in Nederland niet goed, of niet goed genoeg gaat, en dat dit een verwaarloosd maatschappelijk probleem en emancipatieprobleem is. Armoede en kansarmoede concentreren zich onder vrouwen: financiële en emotionele afhankelijkheid zijn eerder regel dan uitzonder. Bij veel vrouwen is ook geen sprake van keuzevrijheid, maar eerder van keuzedwang" (Annie Romein-Verschoor lezing, 2010)

Tips

Aandacht voor diversiteit

Aandacht voor gender betekent ook altijd aandacht voor diversiteit: vrouwen zijn (net zoals mannen) immers geen homogene groep. Wanneer je beleid ontwikkelt specifiek voor vrouwen, houd er dan rekening mee dat deze vrouwen verschillen kennen in culturele en etnische afkomst, leeftijd, seksuele voorkeur, levensbeschouwing, sociaal economische situatie en het al dan niet hebben van een handicap.

Kennis delen en verspreiden tussen verschillende gemeenten

Als provincie heb je de mogelijkheid om gemeenten kennis aan te dragen, verschillende initiatieven met elkaar te verknopen en verschillende gemeenten die aan vergelijkbare vraagstukken werken, met elkaar in contact te brengen. Dit geldt zeker ook voor kennis op het gebied van emancipatie. Voor gemeenten is het soms niet direct te overzien wat de effecten van het eigen beleid zijn op het gebied van emancipatie. Provincies kunnen hierbij helpen door deze effecten zichtbaar te maken voor gemeenten en goede voorbeelden voor het voetlicht te brengen. Ook kunnen ze gemeenten waar nodig adviseren in beleidsontwikkeling op dit gebied.

Om communicatielijnen overzichtelijk te houden, kennis te koppelen en meer samenhang in aanpak te creëren, zouden provincies een digitaal 'emancipatieloket' kunnen opzetten waar alle informatie is verzameld (denk aan beleid, beschikbare instrumenten, emancipatiebureaus en andere betrokken partijen, praktijkvoorbeelden, etc).

Kenniscentra inschakelen

Er zijn verschillende kenniscentra die expertise in huis hebben op het gebied van emancipatie en diversiteit. Het gaat allereerst om de CMO's (zie www.cmonet.nl), maar er zijn ook landelijke kenniscentra zoals E-quality, Movisie, Pharos en Forum. Op de websites van deze kenniscentra zijn vaak handige tips te vinden voor het ontwikkelen van emancipatiebeleid. Daarnaast kun je bij deze organisaties terecht voor advies en deskundigheidsbevordering.